

โครงการพระราชดำริ

โครงการหลวง

จากการเสด็จแปรพระราชฐานยังพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเยี่ยมเยียนทุกข์สุขของราษฎรในภาคเหนือทุกปี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปเยี่ยมชาวเขาหลายหมู่บ้านบริเวณดอยปุย เมื่อกว่า 20 ปีมาแล้ว ทรงทราบว่าชาวเขาส่วนใหญ่มีชีวิตความเป็นอยู่แร้นแค้น มีอาชีพทำไร่เลื่อนลอย มีการปลูกฝิ่นและตัดไม้ทำลายป่าและต้นน้ำลำธาร และนำความเสียหายไปสู่ส่วนอื่นของประเทศอีกด้วย

ในปี พ.ศ. 2511 จึงได้ทรงสนับสนุนงานวิจัยไม้ผลเมืองหนาว โดยได้พระราชทานทรัพย์สินส่วนพระองค์ จำนวน 2 แสนบาท สนับสนุนงานวิจัยของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่ดอยปุย จังหวัดเชียงใหม่ (ปัจจุบันเรียกว่า สวนสองแสน) พร้อมทั้งทรงพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ ให้คณะทูตานุทูตพิจารณาให้ความช่วยเหลืออันเป็นผลให้หลายประเทศให้ความสนใจช่วยเหลือในด้านต่างๆ และได้จัดส่งพันธุ์ไม้นานาชนิดมาให้ทดลองปลูก โครงการหลวงจึงเกิดขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2512

วัตถุประสงค์และประโยชน์ในการก่อตั้งโครงการหลวงจะเห็นได้จากพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวดังที่ว่า

“... เรื่องที่จะช่วยชาวเขาและโครงการเขานั้น มีประโยชน์โดยตรงกับชาวเขา เพื่อที่จะส่งเสริมและสนับสนุนให้ชาวเขาที่มีความเป็นอยู่ดีขึ้น สามารถที่จะเพาะปลูกสิ่งที่เป็นประโยชน์ และเป็นรายได้กับเขาเอง ที่มีโครงการนี้ จุดประสงค์อย่างหนึ่งก็คือ มนุษยธรรม หมายถึงให้ผู้ที่อยู่ในถิ่นทุรกันดารสามารถที่จะมีความรู้และพุงตัวมีความเจริญได้ อีกอย่างหนึ่งก็เป็นเรื่องที่จะช่วยในทางที่ทุกคนเห็นว่าควรจะช่วย เพราะเป็นปัญหาใหญ่ ก็คือปัญหาเรื่องยาเสพติด ถ้าสามารถช่วยชาวเขาปลูกพืชที่เป็นประโยชน์บ้าง เขาจะเลิกปลูกยาเสพติด คือฝิ่น ทำให้นโยบายการระงับ การปราบปรามการสูบฝิ่น และการค้าฝิ่นได้ผลดี อันนี้ก็เป็นผลอย่างหนึ่ง ผลอีกอย่างหนึ่งซึ่งสำคัญมากก็คือ ชาวเขาตามที่เราเป็นผู้ทำการเพาะปลูก โดยวิธีที่จะทำให้บ้านเมืองของเราไปสู่หายนะได้ โดยที่ถางป่าและปลูกโดยวิธีที่ไม่ถูกต้อง ถ้าพวกเราทุกคนไป

ช่วยเขา ก็เท่ากับช่วยบ้านเมืองให้มีความอยู่ดีกินดี และปลอดภัยได้อีกทั่วประเทศ เพราะถ้าสามารถทำโครงการนี้ได้สำเร็จ ให้ชาวเขาอยู่เป็นหลักเป็นแหล่ง สามารถที่จะมีความอยู่ดีกินดีพอสมควร และสนับสนุนนโยบายที่จะรักษาป่าไม้รักษาดินให้เป็นประโยชน์ต่อไป ประโยชน์อันนี้จะยั่งยืนมาก”

โครงการฝนหลวง

ต้นกำเนิดโครงการพระราชดำริฝนหลวง

“...แต่มาเงยดูท้องฟ้า มีเมฆ ทำไมไม่มีเมฆอย่างนี้ ทำไมจะดึงเมฆนี้ลงมาให้ได้ก็เคยได้ยินเรื่องการทำฝน ก็มาปรารภกับคุณเทพฤทธิ์ ฝนทำได้ มีหนังสือ เคยอ่านหนังสือ ทำได้...”

โครงการพระราชดำริฝนหลวง เป็นโครงการที่ก่อกำเนิดจากพระมหากษัตริย์คุณที่ทรงห่วงใยในความทุกข์ยากของพสกนิกรในท้องถื่นทุรกันดาร ที่ต้องประสบปัญหาขาดแคลนน้ำ เพื่ออุปโภคบริโภค และเกษตรกรรม อันเนื่องมาจากภาวะแห้งแล้ง ซึ่งมีสาเหตุมาจากความผันแปรและคลาดเคลื่อนของฤดูกาลตามธรรมชาติ

จากพระราชกรณียกิจ ในการเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมพสกนิกรในทุกภูมิภาคอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ นับแต่เสด็จขึ้นเถลิงถวัลยราชสมบัติจันทรบาทเท่าทุกวันนี้ ทรงพบเห็นว่าภาวะแห้งแล้งได้ทวีความถี่และมีแนวโน้มว่าจะรุนแรงยิ่งขึ้นตามลำดับ เพราะนอกจากความผันแปรและคลาดเคลื่อนของฤดูกาลตามธรรมชาติแล้ว การตัดไม้ทำลายป่ายังเป็นสาเหตุให้สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งสร้างความเดือดร้อนให้แก่ราษฎรในทุกภาคของประเทศ ทำให้ความเสียหายแก่เศรษฐกิจโดยรวมของชาติเป็นมูลค่ามหาศาลในแต่ละปี

ตามเส้นทางที่เคยเสด็จพระราชดำเนิน ทั้งภาคพื้นดิน ทางอากาศยาน ดังกล่าว ทรงสังเกตเห็นว่ามีเมฆปริมาณมากปกคลุมท้องฟ้า แต่ไม่สามารถก่อรวมตัวกันจนเกิดเป็นฝนได้ เป็นเหตุให้เกิดภาวะฝนทิ้งช่วงระยะยาวทั้งๆ ที่เป็นช่วงฤดูฝน ทรงคิดคำนึงว่าน่าจะมีมาตรการทางวิทยาศาสตร์ที่จะช่วยให้เมฆเหล่านั้นก่อรวมตัวกันจนเกิดเป็นฝนได้ ทรงเชื่อมั่นว่า ด้วยลักษณะของกาลอากาศ ภูมิอากาศ และภูมิประเทศของประเทศไทยซึ่งตั้งอยู่ในภูมิภาคเขตร้อน และอยู่ในอิทธิพลของฤดูมรสุมของทวีปเอเชีย โดยเฉพาะฤดูมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นฤดูฝนและเป็นฤดูเพาะปลูกประจำปีของประเทศไทย จะสามารถดัดแปรสภาพอากาศ ให้เกิดเป็นฝนตกได้อย่างแน่นอน

ตามที่ทรงเล่าไว้ใน The Rainmaking Story จาก พ.ศ. 2498 เป็นต้นมา ทรงศึกษาค้นคว้า และวิจัยทางเอกสาร ทั้งด้านวิชาการอุตุนิยมวิทยา และการดัดแปรสภาพอากาศ ซึ่งทรงรอบรู้และเชี่ยวชาญ เป็นที่ยอมรับทั้งในและต่างประเทศ จนทรงมีพระทัย จึงพระราชทานแนวคิดนี้แก่ ม.ร.ว.เทพฤทธิ์ เทวกุล ผู้เชี่ยวชาญในการวิจัยประดิษฐ์ทางด้านเกษตรวิศวกรรมของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ขณะนั้นในปีถัดมา และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้หาผู้ทางที่จะทำให้เกิดการทดลองปฏิบัติการในท้องฟ้าให้เป็นไปได้

การทดลองในท้องฟ้าเป็นครั้งแรก จนถึงปี พ.ศ. 2512 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้จัดตั้งหน่วยบินปราบศัตรูพืชกรมการข้าว และพร้อมที่จะให้การสนับสนุนในการสนองพระราชประสงค์ ม.ร.ว.เทพฤทธิ์ เทวกุล จึงได้นำความขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาทรงทราบว่าจะดำเนินการตามพระราชประสงค์แล้ว ดังนั้นในปีเดียวกันนั้นเอง ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ทำการทดลองปฏิบัติการจริงในท้องฟ้าเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 1-2 กรกฎาคม 2512 โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์แต่งตั้งให้ ม.ร.ว.เทพฤทธิ์ เทวกุล เป็นผู้อำนวยการโครงการ และหัวหน้าคณะปฏิบัติการทดลองเป็นคนแรก และเลือกพื้นที่วนอุทยานเขาใหญ่เป็นพื้นที่ทดลองเป็นแห่งแรก โดยทดลองหยอดก้อนน้ำแข็งแห้ง (dry ice หรือ solid carbon dioxide) ขนาดไม่เกิน 1 ลูกบาศก์นิ้ว เข้าไปในยอดเมฆสูงไม่เกิน 10,000 ฟุต ที่ลอยกระจัดกระจายอยู่เหนือพื้นที่ทดลองในขณะนั้น ทำให้กลุ่มเมฆทดลองเหล่านั้นมีการเปลี่ยนแปลงทางฟิสิกส์ของเมฆอย่างเห็นได้ชัดเจน เกิดการกลั่นรวมตัวกันหนาแน่น และก่อยอดสูงขึ้นเป็นเมฆฝนขนาดใหญ่ในเวลาอันรวดเร็ว แล้วเคลื่อนตัวตามทิศทางลม พันไปจากสายตา ไม่สามารถสังเกตได้เนื่องจากยอดเขายัง แต่จากการติดตามผลโดยการสำรวจทางภาคพื้นดิน และได้รับรายงานยืนยันด้วยวาจาจากราษฎรว่า เกิดฝนตกลงสู่พื้นที่ทดลองวนอุทยานเขาใหญ่ในที่สุด นับเป็นนิมิตหมายบ่งชี้ให้เห็นว่า การบังคับเมฆให้เกิดฝนเป็นสิ่งที่เป็นไปได้

โครงการเพื่อการศึกษา

ทุนภูมิพล

ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2495 เพื่อสนับสนุนการศึกษาของชาติเริ่มดำเนินงานเป็นกองทุนจากรายได้ในการจัดฉายภาพยนตร์ส่วนพระองค์จำนวน 200,000 บาท ให้แก่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ แห่งละ 100,000 บาท เก็บดอกผลเป็นทุนการศึกษาของนิสิตนักศึกษา ต่อมาได้ขยายไปยังมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒและมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครอบคลุมถึง พ.ศ. 2529 มีผู้ได้รับทุนและรางวัลประมาณ 1,137 คน เป็นเงิน 3,789,380 บาท

ทุนเล่าเรียนหลวง

เริ่มวางระเบียบเป็นหลักฐานเมื่อ พ.ศ. 2440 ในสมัยรัชกาลที่ 5 เพื่อให้คนไทยนำความรู้สมัยใหม่จาก ต่างประเทศมาพัฒนาประเทศ ทุนนี้ได้ยุติลงเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้รื้อฟื้นขึ้นใหม่ในพ.ศ. 2508 มีผู้รับทุนถึง พ.ศ. 2529 จำนวน 97 คน เป็นเงิน 52,402,935.43 บาท

โรงเรียนร่มเกล้า

โรงเรียนร่มเกล้าแห่งแรกตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2515 ณ บ้านหนองแคน อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม เป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในชนบทห่างไกล บริเวณชายแดนและในเขตพื้นที่อันตราย เพื่อให้เด็กและเยาวชนในชนบทได้มีที่เรียนและสามารถเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาในท้องถิ่นของตน เป็นการให้

ความเสมอภาคทางการศึกษาแก่ผู้ด้อยโอกาสในชนบทห่างไกล

โรงเรียนจิตรลดา

เริ่มเมื่อ พ.ศ. 2498 เพื่อใช้เป็นที่ทรงศึกษาของสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าอุบลรัตน์ราชกัญญาและพระสหาย ดำเนินงานสร้างเป็นโรงเรียนเมื่อ พ.ศ. 2500 และจดทะเบียนเป็นโรงเรียนราษฎร์เมื่อ พ.ศ. 2501 รับนักเรียนทั่วไป จำนวนนักเรียนที่ศึกษาสำเร็จไปแล้วถึง พ.ศ. 2528 จำนวน 640 คน

มูลนิธิอานันทมหิดล

ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2498 เพื่อให้โอกาสนักศึกษาที่มีความสามารถยอดเยี่ยมไปศึกษาวิชาชั้นสูงในต่างประเทศ แต่เดิมให้ทุนเฉพาะนักศึกษาแผนกวิชาแพทยศาสตร์ ต่อมาขยายให้แก่นักศึกษาแผนกวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ เกษตรศาสตร์ ธรรมศาสตร์ และอักษรศาสตร์ มูลนิธิได้จ่ายเงินเพื่อการนี้ถึงเดือนมีนาคม 2529 เป็นเงิน 84,549,739.01 บาท มีผู้รับทุนที่สำเร็จการศึกษาแล้วถึงเดือนมิถุนายน 2529 รวม 105 คน

โรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์

เริ่มเมื่อ พ.ศ. 2499 เพื่อสอนหนังสือให้แก่เด็กชาวเขาและประชาชนที่ห่างไกลคมนาคม เพื่อจัดความไม่รู้หนังสือและเป็นการผูกมิตรเข้าถึงประชาชน ภายหลังมอบให้กระทรวงศึกษาธิการเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในด้านการจัดดำเนินการ

มูลนิธิช่วยครูอาวุโสในพระบรมราชูปถัมภ์

ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2509 เพื่อช่วยครูที่เกษียณอายุราชการ มีประวัติการทำงานและความประพฤติเป็นแบบอย่างที่ดี มูลนิธิจะมอบเครื่องหมายเชิดชูเกียรติและให้เงินช่วยเหลือในรายที่จำเป็น ตั้งแต่ พ.ศ. 2510 - มีครูที่ได้รับเงินช่วยเหลือ 985 ราย เป็นเงิน 6,060,000 บาท

โรงเรียนราชประชาสมาสัย

เริ่มเมื่อ พ.ศ. 2505 เพื่อให้บุตรผู้ป่วยโรคเรื้อนที่แยกเลี้ยงจากพ่อแม่แต่แรกเกิดที่มีศึกษาระดับอนุบาลและประถมศึกษา เดิมเป็นโรงเรียนในสังกัดมูลนิธิราชประชาสมาสัยของกระทรวงสาธารณสุข ต่อมาแยกมาตั้งเป็นมูลนิธิโรงเรียนราชประชาสมาสัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ เมื่อ พ.ศ. 2528 จัดการเป็นโรงเรียนราษฎร์ซึ่งมีทั้งฝ่ายประถมและมัธยม นับถึง พ.ศ. 2528 โรงเรียนได้เงินช่วยเหลือในด้านต่างๆ รวม 41,013,236.60 บาท มีผู้ป่วยที่ได้รับความช่วยเหลือและพ่อแม่รับกลับไปแล้ว 202 คน

มูลนิธิราชประชานุเคราะห์ในพระบรมราชูปถัมภ์

เริ่มเมื่อ พ.ศ. 2506 เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบวาตภัยภาคใต้ ต่อมาขยายให้ความช่วยเหลือด้านการศึกษาแก่เด็กกำพร้าจากครอบครัวประสบวาตภัยภาคใต้ และประชาชนที่ประสบสาธารณภัยต่างๆ ถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2529 มีผู้ได้รับความช่วยเหลือในด้านต่างๆ รวม 4,563,240 คน เป็นเงิน 51,676,202.76 บาท

และมีผู้ได้รับทุนอุดหนุนการศึกษาถึงเดือนกรกฎาคม 2529 จำนวน 99 ทุน เป็นเงินทั้งสิ้น 854,080 บาท

โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

จัดตั้งเมื่อ พ.ศ. 2512 เพื่อจัดทำหนังสือสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ ให้ประชาชนได้ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองในยามที่มีปัญหาขาดแคลนครูและที่เล่าเรียน นับถึง พ.ศ. 2531 ได้จัดทำทั้งฉบับราชประทานและฉบับจำหน่ายเสร็จแล้วจำนวน 12 เล่ม และได้มอบหนังสือฉบับพระราชทานให้โรงเรียนทั่วประเทศไปแล้ว 50,000 เล่ม

เศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 25 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ ต่อมาภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไข เพื่อให้รอดพ้นวิกฤตการณ์และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงต่างๆ

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันโลกยุคโลกาภิวัตน์ “ความพอเพียง” หมายถึง ความประมาณ ความมีเหตุ รวมทั้งความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรแก่การมีผลกระทบใดๆ อันเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน ขณะเดียวกันก็ต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในประเทศ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และมีความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมรับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้อย่างดี

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัส เรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” เมื่อวันเฉลิมพระชนมพรรษา 4 ธันวาคม 2540 ซึ่งได้มีการขานรับนำแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติกันหลายหน่วยงาน แต่คนส่วนมากมักเข้าใจว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องของเกษตรกรในชนบทเท่านั้น แต่แท้จริงผู้ประกอบการอาชีพอื่น เช่น พ่อค้า ข้าราชการ และพนักงานบริษัทต่างๆ สามารถนำแนวพระราชดำรัสเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ได้

ในวันเฉลิมพระชนมพรรษาปีนี้ ทรงได้มีมหากุณาริคุณอธิบายเพิ่มเติมว่า

“...ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงและทำได้เศษหนึ่งส่วนสี่เท่านั้นจะพอนั้น ไม่ได้แปลว่าเศษหนึ่งส่วนสี่ของพื้นที่ แต่เป็นเศษหนึ่งส่วนสี่ของการกระทำ...”

จากนั้น ได้ทรงขยายความ คำว่า “พอเพียง” เพิ่มเติมต่อไปว่า หมายถึง “พอมีพอกิน”

“...พอมีพอกิน ก็แปลว่า เศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง ถ้าแต่ละคนมีพอมีพอกินก็ใช้ได้ ยิ่งถ้าทั้งประเทศพอมีพอกินก็ยิ่งดี...”

“...ประเทศไทยสมัยก่อนนี้พอมีพอกิน มาสมัยนี้อิสระ ไม่มีพอมีพอกิน จึงจะต้องเป็นนโยบายที่จะทำเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้จะทำให้ทุกคนพอเพียงได้ พอเพียงนี้ก็หมายความว่า มีกิน มีอยู่ ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่หรูหราก็ได้ แต่ว่าพอ...” ทรงเปรียบเทียบคำว่า พอเพียง กับคำว่า Self-sufficiency ว่า

“...Self-sufficiency นั้นหมายความว่า ผลิตอะไรมีพอที่จะใช้ ไม่ต้องไปขอยืมคนอื่น อยู่ได้ด้วยตนเอง ... เป็นไปตามที่เขาเรียกว่า ยืนบนขาของตัวเอง ... คนส่วนมากมักเข้าใจว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องของเกษตรกรในชนบทเท่านั้น แต่แท้ที่จริง ผู้ประกอบอาชีพอื่น เช่น พ่อค้า ข้าราชการ และพนักงานบริษัทต่างๆ สามารถนำแนวพระราชดำรัสเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ได้ ... แต่ว่าพอเพียงนี้มีความหมายกว้างขวางยิ่งกว่านี้อีก คือ คำว่าพอ ก็พอเพียงนี้ก็พอ แค่นั้นเอง คนเราถ้าพอใจในความต้องการ มันก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อยก็เบียดเบียนผู้อื่นน้อย ถ้าประเทศใดมีความคิดอันนี้ มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่าพอประมาณ ซื่อตรง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข พอเพียงนี้อาจจะมี มีมาก อาจจะมีของหรูหราก็ได้ แต่ว่าต้องไม่ไปเบียดเบียนคนอื่น ต้องให้พอประมาณ พุดจากก็พอเพียง ทำอะไรก็พอเพียง ปฏิบัติงานก็พอเพียง...” ฉะนั้น ความพอเพียงนี้ก็แปลว่าความพอประมาณและความมีเหตุผล

โครงการแก้ไขปัญหาดินเค็มด้วยระบบน้ำชลประทาน

งานพัฒนาลำห้วยป่อแดง ลำห้วยซาง จ.สกลนคร

สถานที่ดำเนินการ บ้านจาร หมู่ที่ 5 ตำบลม่วง อำเภอบ้านม่วง จังหวัดสกลนคร

พระราชดำริ

เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2544 นางประเพ็ญ ปลัดทอง กำนันตำบลม่วง นายศูนย์ทอง สมใจ กำนันตำบลหนองกวง และนายจำปา สุวรรณไตร สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลม่วง ได้ร่วมกันกราบบังคมทูลถวายรายงานเกี่ยวกับโครงการแก้ไขปัญหาดินเค็มในเขตจังหวัดสกลนคร และขอพระราชทานพระมหากรุณาขอสร้างฝายกันน้ำห้วยป่อแดง เนื่องจากในฤดูฝนน้ำในลำห้วยป่อแดงและห้วยซางไหลเร็ว ทำให้มีน้ำไม่เพียงพอทำการเกษตรในฤดูแล้ง ดังนั้น สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จึงมีพระราชดำริให้จัดหาแหล่งน้ำในลำห้วยป่อแดงตามความเหมาะสม เพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้ง

วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อใช้เป็นแหล่งกักเก็บน้ำเสริมการเพาะปลูกในฤดูฝนและการปลูกพืชในฤดูแล้ง ตลอดจนการอุปโภคบริโภค ของราษฎร รวมทั้งการเลี้ยงสัตว์
2. เป็นการพัฒนาลุ่มน้ำ เพื่อแก้ไขปัญหาดินเค็มให้สามารถใช้ประโยชน์พื้นที่ได้เต็มศักยภาพ

โครงการพระราชดำริด้านการแพทย์

โครงการแพทย์หลวงเคลื่อนที่พระราชทาน

เริ่มเมื่อ พ.ศ. 2510 เพื่อตรวจรักษาราษฎรในท้องถิ่นทุรกันดาร โดยไม่คิดมูลค่า และถ้าจำเป็นก็จัดส่งไปยังโรงพยาบาลในจังหวัดต่างๆ ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จแปรพระราชฐานประทับแรม และในท้องถิ่นต่างๆ ที่ห่างไกลตัวเมืองมาก

โครงการหน่วยทันตกรรมพระราชทาน

ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2512 เพื่อส่งทันตแพทย์อาสาสมัครออกช่วยเหลือ บำบัดโรคเกี่ยวกับฟัน ตลอดจนสอนการรักษาอนามัยของปากและฟันแก่เด็ก นักเรียนและประชาชนที่อยู่ในท้องถิ่นทุรกันดารโดยไม่คิดมูลค่า ได้รับความร่วมมือจากทันตแพทย์โรงพยาบาลต่างๆ ในการออกปฏิบัติบริการภาคสนาม

แพทย์พระราชทาน (แพทย์ประจำพระองค์)

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้แพทย์ประจำพระองค์ที่ตามเสด็จฯ ตรวจและรักษาคนไข้ ตั้งแต่วันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2512 เมื่อเสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรโครงการชาวเขา และทรงพบว่าราษฎรที่มาขอเสด็จป่วยเป็นไข้กันมาก

หน่วยแพทย์พิเศษตามพระราชประสงค์

เริ่มเมื่อ พ.ศ. 2517 เพื่อบรรเทาความเจ็บป่วยของราษฎรที่นิคมสร้างตนเองพัฒนาภาคใต้ อำเภอเวียงจังหวัดนราธิวาส นิคมนี้มีสถานอนามัยเพียงแห่งเดียว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กระทรวงสาธารณสุขจัดแพทย์หมุนเวียนเข้าไปบริการตรวจรักษา แพทย์และเจ้าหน้าที่จากโรงพยาบาลนราธิวาสและโรงพยาบาลสุโหงโกลกออกไปปฏิบัติภารกิจสัปดาห์ละ 2 ครั้ง เป็นประจำ

โครงการศัลยแพทย์อาสาสาขาวิทยาลัย

ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2518 หลังจากที่เปิดโครงการแพทย์พิเศษตามพระราชประสงค์ใน พ.ศ. 2517 แพทย์ที่อาสาสมัครซึ่งเป็นแพทย์อาวุโสและมีประสบการณ์มาก เล็งเห็นความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องมีศัลยแพทย์อาสาไปช่วยปฏิบัติงาน ณ โรงพยาบาลประจำจังหวัดสกลนคร ในช่วงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จแปรพระราชฐานประทับที่พระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ จึงได้มีการศึกษาหาข้อมูลและความต้องการของโรงพยาบาลและหน่วยงานต่างๆ ในด้านศัลยกรรม และรวบรวมจัดทำทำเนียบศัลยแพทย์อาสา แล้วก่อตั้ง

วิทยาลัยศัลยแพทย์ชั้นนำภายหลัง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงรับวิทยาลัยศัลยแพทย์ไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ และเปลี่ยนชื่อเป็นราชวิทยาลัยศัลยแพทย์แห่งประเทศไทย

โครงการแพทย์หู คอ จมูก

เริ่มเมื่อ พ.ศ. 2522 โดยอาศัยแพทย์หู คอ จมูก อาสาสมัครจากโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า โรงพยาบาลรามาริบัติ โรงพยาบาลราชวิถี โรงพยาบาลประจำจังหวัดนครราชสีมา และโรงพยาบาลประจำจังหวัดนครพนม ผลัดเปลี่ยนกันมาปฏิบัติราชการชุดละ 2 สัปดาห์ เริ่มที่จังหวัดนครราชสีมา ต่อมาขยายการปฏิบัติงานไปที่จังหวัดสกลนคร และที่โรงพยาบาลค่ายกาวิละ จังหวัดเชียงใหม่

โรงพยาบาลค่ายกาวิละ จังหวัดเชียงใหม่

เริ่มเมื่อ พ.ศ. 2524 เพื่อรักษาพยาบาลราษฎรยากจนที่เจ็บป่วย และไม่สะดวกที่จะเข้ารับการรักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลได้ โดยติดต่อแพทย์จากโรงพยาบาลส่วนกลาง และรับแพทย์อาสาสมัครมาปฏิบัติงานที่ค่ายกาวิละ ในระหว่างที่ทรงแปรพระราชฐานประทับแรมอยู่ที่ตำหนักภูพิงศ์ราชนิเวศน์ มีโครงการตามพระราชดำริ 2 โครงการ คือ คณะแพทย์พระราชทาน การอบรมหมอหมู่บ้าน

โครงการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรตามพระราชดำริ

โครงการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรตามพระราชดำริ เป็นโครงการที่เริ่มทำการศึกษาระหว่างโครงการขึ้นตามแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ต่อจากนั้นจึงพิจารณาดำเนินการก่อสร้างให้สอดคล้องเพิ่มเติม นอกเหนือจากแผนงานพัฒนาหลักของแต่ละหน่วยราชการที่กำหนดไว้ตามความเหมาะสม

โครงการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรฯ เป็นงานส่วนใหญ่ของโครงการพัฒนาแหล่งน้ำตามพระราชดำริ โดยมีกรมชลประทานเป็นหน่วยงานหลักทำการก่อสร้างสนองพระราชดำริ มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อการช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาหรือบรรเทาความเดือดร้อน จนสามารถสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของราษฎร ในการจัดหาน้ำช่วยเหลือพื้นที่เพาะปลูกในท้องที่ซึ่งขาดแคลนน้ำให้มีน้ำใช้ทำการเพาะปลูกพืช สนับสนุนการเลี้ยงสัตว์ ตลอดจนจัดหาน้ำให้กับราษฎรในเขตโครงการใช้น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคอีกด้วย

มูลนิธิชัยพัฒนา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชดำริให้จัดตั้ง “มูลนิธิชัยพัฒนา” เพื่อสนับสนุนการช่วยเหลือประชาชนในรูปของการดำเนินการพัฒนาในด้านต่างๆ ในกรณีที่การดำเนินงานนั้นๆ ถูกจำกัดด้วยเงื่อนไขหรือดำเนินงานในลักษณะอื่นใดที่จะทำให้ประชาชนได้รับประโยชน์อย่างแท้จริง รวดเร็วและไม่ตกอยู่ภายใต้ข้อจำกัดในเรื่องเงินของเวลา

กระทรวงมหาดไทย โดยกรุงเทพมหานครได้รับจดทะเบียนจัดตั้งมูลนิธิชัยพัฒนาให้เป็นนิติบุคคลตามเลขทะเบียนลำดับที่ 3975 ตั้งแต่วันที่ 14 มิถุนายน 2531 และได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเล่มที่ 105 ตอนที่ 109 วันที่ 12 กรกฎาคม 2531

วัตถุประสงค์

- เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและโครงการพัฒนาอื่นๆ
- เพื่อส่งเสริมการพัฒนาสงเคราะห์ และช่วยเหลือประชาชนในด้านเศรษฐกิจและสังคมให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และให้สามารถช่วยตัวเองและพึ่งตนเองได้
- ดำเนินการใดๆ อันเป็นประโยชน์ต่อประชาชนและประเทศชาติเป็นส่วนรวม
- ร่วมมือกับส่วนราชการและองค์กรการกุศลอื่นๆ เพื่อสาธารณประโยชน์ หรือดำเนินการเพื่อนำไปในการสนับสนุนสาธารณประโยชน์
- ไม่ดำเนินการเกี่ยวข้องกับการเมือง

แนวทางการดำเนินการ

การดำเนินงานของมูลนิธิชัยพัฒนาจะเน้นกิจกรรม เพื่อการพัฒนาที่ไม่ซ้ำซ้อนกับแผนงาน โครงการของรัฐที่มีอยู่แล้ว แต่จะพยายามสนับสนุน ส่งเสริม และประสานการดำเนินงาน เพื่อให้โครงการต่างๆ เกิดความสมบูรณ์และสามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว และสอดคล้องกับสถานการณ์ โดยเฉพาะในกรณีที่โครงการของรัฐถูกจำกัดด้วยเงื่อนไขของภาวะเบียดต่างๆ อันเป็นผลทำให้โครงการนั้นๆ ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างทันที่ เช่น ในกรณีที่อาจต้องจัดซื้อที่ดินจากรัฐบางส่วน เพื่อดำเนินงานตามโครงการหนึ่ง แต่รัฐมีปัญหาด้านงบประมาณไม่เพียงพอในการจัดซื้อหรือมิได้ตั้งงบประมาณไว้ หรือถูกจำกัดด้วยเงื่อนไขของภาวะเบียดต่างๆ ทำให้ดำเนินการจัดซื้อไม่ได้ หรือต้องตั้งงบประมาณจัดซื้อ ใน 1-2 ปีข้างหน้า ซึ่งจะทำให้โครงการล่าช้าไป เป็นต้นในกรณีเช่นนี้มูลนิธิชัยพัฒนาจะช่วยเหลือตามความเหมาะสม เพื่อให้โครงการนั้นๆ ดำเนินการได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพสูงสุด

วิธีการดังกล่าวข้างต้นอาจนับได้ว่าเป็นวิวัฒนาการใหม่ของแนวทางการพัฒนาประเทศ ที่มีมูลนิธิชัยพัฒนาในฐานะเป็นนิติบุคคลสาธารณประโยชน์ที่จะเข้ามาประสานงานร่วมมือสนับสนุนโครงการพัฒนาของรัฐอย่างสอดคล้อง เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อให้โครงการที่มีปัญหานั้นๆ สามารถดำเนินงานไปได้ โดยก่อประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนและประเทศชาติอย่างเต็มที่

การพัฒนาพลังงานทดแทน แก๊สโซฮอลล์ ดีโซฮอลล์ และน้ำมันปาล์มบริสุทธิ์

พระปรีชาสามารถและแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ด้านการพัฒนาพลังงานนั้น ได้ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศไทยอย่างกว้างขวาง พระองค์ทรงริเริ่มการพัฒนาเชื้อเพลิงน้ำมันจากวัสดุการเกษตรมาเป็นเวลานานร่วม 20 ปีแล้ว พระองค์ทรงมีสายพระเนตรอันกว้างไกล ได้พระราชทานพระราชดำริให้พัฒนาและทดลองใช้เชื้อเพลิงเหลวซึ่งสกัดจากพืชมาเป็นเวลาประมาณ 20 ปีแล้ว โดยใช้แอลกอฮอล์ผสมในน้ำมันเบนซินและน้ำมันดีเซล รวมทั้งการใช้น้ำมันปาล์มบริสุทธิ์ในเครื่องยนต์ดีเซล เพื่อแปรผลผลิตจาก

ภาคการเกษตรให้เป็นพลังงานทดแทน อันจะช่วยประหยัดเงินตราของประเทศจากการนำเข้า พร้อมกับแก้ปัญหาราคาสินค้าเกษตรในขณะเดียวกัน

พระมหากษัตริย์คุณของพระองค์ได้สร้างความซาบซึ้งและประทับใจแก่มวลพลสกนิกรอย่างหาที่สิ้นสุดมิได้ โดยสิ่งประดิษฐ์ที่พระองค์ได้ทรงค้นคว้าวิจัยและสร้างสรรค์ขึ้น ล้วนเป็นประโยชน์แก่อาณาประชาราษฎร์ และต่อประเทศนานัปการ ดังนั้น ในงานนิทรรศการสิ่งประดิษฐ์นานาชาติ Brussels Eureka 2001 ณ กรุงบรัสเซลส์ ประเทศเบลเยียม ผลงานของพระองค์จำนวน 3 ผลงาน ประกอบด้วยแนวพระราชดำริ “ทฤษฎีใหม่” “โครงการฝนหลวง” และ “โครงการน้ำมันไบโอดีเซลสูตรสกัดจากน้ำมันปาล์ม” จึงได้รับการประกาศสดุดีเทิดพระเกียรติคุณให้เป็นผลงานแนวคิดใหม่ในการพัฒนาประเทศ พร้อมประกาศนียบัตร ถ้วยรางวัลและเหรียญทอง อันนำมาซึ่งความปลาบปลื้มปิติยินดีให้เกิดแก่ประชาชนชาวไทยทั้งมวล

ข้อมูลจาก ศูนย์ประชาสัมพันธ์ การจัดงานฉลองสิริราชสมบัติ ครบ 60 ปี